

Streszczenie pracy doktorskiej mgr Sebastiana Długoborskiego
pt. „Szubria – północny wasal i sojusznik Asyrii”
napisanej pod kierunkiem dr hab. Macieja Münnicha, prof. KUL

Królestwo o nazwie Szubria, istniejące generalnie w 1 połowie I tys. p.n.e., było stosunkowo niewielkim i mało znaczącym organizmem politycznym na starożytnym Bliskim Wschodzie. Należało do grupy państw, które tworzyły swoistą strefę buforową oddzielającą od siebie Asyrię i Urartu. Głównym celem rozprawy doktorskiej było przeanalizowanie losów Szubrii jako państwa usytuowanego pomiędzy tymi potężnymi krajami i wykazanie, że szubryjscy władcy przez większość czasu istnienia królestwa byli wasalami i sojusznikami imperium asyryjskiego.

„Szubria” to jedynie asyryjska nazwa analizowanego w dysertacji kraju. Źródeł tego terminu należy szukać w sumeryjskim określeniu „Subir” i jego akadyjskim odpowiedniku „Szubartu”, a oznacza on – najprościej mówiąc – „północny kraj”. Obecnie nie dysponujemy żadnymi lokalnymi źródłami, które ujawniałyby nazwę pod jaką owo królestwo znane było dla jego mieszkańców. Urartyjczycy, w każdym bądź razie, określali je mianem „Qulmeri”, tak samo jak jego stolicę, która w asyryjskich tekstach występuje pod nazwą „Kulimmeri”.

Szubrię należy lokalizować w górzystych rejonach położonych na północ od terenów należących bezpośrednio do Asyryjczyków. Terytorium królestwa rozciągało się generalnie od górnego Tygrysu i jego dopływów na zachodzie do Wschodniego Taurusu na północy i północnym-wschodzie. Owe góry oddzielały kraj od Urartu, z kolei dolina Tygrysu stanowiła na zachodzie i południu teren graniczny z asyryjskimi prowincjami Amedi i Tushan. W Szubrii znajdowało się wiele ufortyfikowanych ośrodków, wśród których przede wszystkim należy wymienić Uppumu i Kulimmeri – dwa najważniejsze miasta królestwa.

Na pierwsze wzmianki o Szubrii natrafić można w królewskich inskrypcjach Aszur-bel-kala oraz Adad-nerari II, jednak kontekst tekstów, w których pojawia się ten toponim, jest niejasny. Następnie o królestwie wspomina się w inskrypcjach Aszur-nasir-pala II, który przeprowadził kilka kampanii w rejon górnego Tygrysu w 1 poł. IX w. p.n.e. W tekstach tych po raz pierwszy wzmiankuje się o królu Szubrii, który wymieniony został jako jeden z władców przekazujących trybut asyryjskiemu monarsze. Akt ten niewątpliwie należy postrzegać jako oficjalne uznanie asyryjskiej zwierzchności nad państwem szubryjskim. W 854 r. p.n.e. Szubria została zaatakowana przez asyryjskiego króla Salmanassara III, co najprawdopodobniej stanowiło reakcję na brak płacenia przez królestwo corocznego trybutu dla imperium. Dwa lata później król Asyrii przybył do Szubrii ponownie, jednak tym razem

obecność Asyryjczyków na szubryjskich terenach nie miała charakteru militarnego najazdu. Salmanassar III udał się bowiem do systemu jaskiń rzecznych we współczesnym Birkleyn, który postrzegany był przez Asyryjczyków, jak i najprawdopodobniej samych Szubryjczyków, jako „źródło Tygrysu”. Obecność rzeki wypływającej z górskiej jaskini nadawała temu miejscu wyjątkowy charakter, wobec czego stanowiło ono rodzaj naturalnego sanktuarium, w którym ofiary chciał złożyć również władca Asyrii.

W 1 poł. VIII w. p.n.e. imperium asyryjskie przeżywało kryzys, przez co straciło kontrolę nad Szubrią. Ową sytuację wykorzystał północny rywal Asyrii – Urartu, które w tym okresie zdecydowanie wzmocniło swoje wpływy w rejonie górnego Tygrysu. Urartyjski król Menua dwukrotnie najechał tereny królestwa szubryjskiego i włączył je do swojej strefy wpływów. Dominacja Urartu w regionie górnego Tygrysu nie trwała jednak długo. Na początku 2 poł. VIII w. p.n.e. Tiglat-pilesar III, jeden z największych władców imperium asyryjskiego, stoczył wiele zwycięskich bitew z wojskami Urartu, dzięki czemu ponownie włączył Szubrię do grona asyryjskich wasali.

W czasach panowania Sargona II państwo szubryjskie było nadal zależne od Asyrii. Jak wynika z zachowanych do naszych czasów listów, król Szubrii o imieniu Hu-Tesub, zgodnie z powinnościami wasala, przekazywał Asyryjczykom trybut, wysyłał swoich emisariuszy na asyryjski dwór, jak również dzielił się wywiadowczymi informacjami odnośnie działań Urartyjczyków i innych wrogów. Szubryjski władca zobowiązany był także do przekazywania Asyryjczykom zbiegów, którzy uciekali do jego kraju. Zazwyczaj jednak odmawiał on wydawania nie tylko asyryjskich uciekinierów, ale także i urartyjskich, wobec czego był to niewątpliwie istotny problem w skądinąd dobrych relacjach łączących oba kraje.

Owa polityka udzielania schronienia dla zbiegów z różnych krajów doprowadziła ostatecznie do kresu istnienia państwa szubryjskiego. Kluczowe znaczenie miała tu kwestia uciekinierów z Asyrii, wśród których najpewniej znajdowały się również osoby uwikłane w zabójstwo asyryjskiego władcy Sennacheriba. Syn zamordowanego – Asarhaddon, wydał królowi Szubrii o imieniu Ik-Tesub nakaz wydania owych zbiegów, jednak spotkał się z odmową. W tej sytuacji władca Asyrii postanowił ukarać nieposłusznego wasala i wyruszył z wojskami przeciw niemu. Przed atakiem na miasto Uppumu wystraszony władca Szubrii podjął próby przekonania Asarhaddona do odstąpienia od najazdu i oszczędzenia mu życia za pomocą m.in. rytuał „zastępstwa króla”. Żadne działania nie zmieniły jednak postawy asyryjskiego władcy, który w wyniku oblężenia zdobył ów ośrodek i splądrował. Decyzją Asarhaddona cały kraj został przekształcony w dwie asyryjskie prowincje z centralnymi miastami Uppumu i Kulimmeri, którymi miało zarządzać dwóch eunuchów.

Shubria – Assyria's northern vassal and ally

In the first half of the 1st millennium BC Shubria was relatively small and insignificant state in the ancient Near East. It belonged to a group of kingdoms which formed a string of 'buffer states' between Assyria and Urartu. The primary aim of doctoral dissertation was to analyze the fate of Shubria as a state sandwiched between these two powerful empires and to indicate that for the most of time Shubrian kings were Assyrian vassals and allies.

'Shubria' is only the Assyrian name for this kingdom. The term is derived from the old Sumerian designation Subir and its Akkadian counterpart Subartu and denotes simply a 'northern country'. There are at present no native sources available that would reveal under what name the country was known to its inhabitants. The Urartians, in any case, called it Kulmeri, after its capital city, well attested also in Assyrian texts as Kulimmeri.

The kingdom of Shubria was situated in the mountainous regions to the north of the Assyrian holdings on the Upper Tigris. Shubrian territory stretched from the Upper Tigris and its headwaters in the west to the Eastern Taurus in the north and northeast, which bordered on Urartu. The western and southern border was the Tigris, shared with the Assyrian provinces of Amedi and Tushan. A number of fortresses are attested as belonging to Shubria, including Uppumu and Kulimmeri, which were kingdom's main cities.

The first mentions of Shubria occurred in royal inscriptions of Ashur-bel-kala and Adad-nirari II, but the context of relevant texts is obscure. Next the name of this kingdom is mentioned in inscriptions of Ashurnasirpal II, who undertook several campaigns to the Upper Tigris in the first half of the ninth century BC. It is the first time when we hear about Shubrian king – Anhitte is listed as one of rulers that sent tribute to the Assyrian monarch. This act doubtless should be seen as official recognition the suzerainty of Assyria. In 854 BC Shubria was attacked by the Assyrian king Shalmaneser III, probably because Shubrian ruler stopped to pay annual tribute. Two years later king of Assyria came to Shubria again, but this time it wasn't military invasion. Shalmaneser III visited riverine cave system at modern Birkleyn, which was known to the Assyrians and probably also to the Šubrians themselves as 'Tigris source'. This natural shrine combined the attractions of a spring and a mountain cave and was highly esteemed as a sanctuary.

In the early eighth century BC Assyria was absorbed by internal problems and lost control over Shubria. During this period Urartu, a powerful northern rival of Assyria, took the

opportunity to reassert its influence on the Upper Tigris region. King Menua invaded territory of Shubria twice and brought it into Urartian sphere of influence. However domination of Urartu over the Upper Tigris region didn't last long. At the beginning of the 2nd half of eighth century Tiglath-pileser III, one of the greatest rulers of Assyria, defeated Urartian troops at many battles and restored kingdom of Shubria to a group of Assyrian vassals.

During the reign of Sargon II Shubria was still dependent on Assyria. Thanks to preserved letters we know that Shubrian king Hu-Tesub dispatched tribute, emissaries and intelligence reports on Urartu and other enemies to Assyrian court. He was also obliged to hand over to the Assyrians deserters that fled to his country. The king, however, not only refused to extradite Assyrian fugitives but also Urartian refugees and it was a major problem in otherwise straightforward relationship between Shubria and Assyria.

Policy of offering asylum to the runaways led to the end of Shubrian kingdom. When fugitives from Assyria, perhaps conspirators involved in the assassination of the Assyrian king Sennacherib, sought asylum in Shubria, Sennacherib's son and successor Esarhaddon wrote to Shubria's ruler demanding their extradition. The Shubrian king Ik-Tesub, however, refused to obey, therefore Assyrian king decided to invade disobedient vassal. Before the attack Shubrian ruler attempted to prove his loyalty by having an elaborate substitute ritual performed. However the persuasive force of the Hittite-Hurrian ritual tradition was not successful. Esarhaddon laid siege to Shubria's capital, Uppumu, and captured and plundered it. Shubria was annexed to Assyria, being incorporated into the new provinces of Uppumu and Kulimmeri under the governorship of two of Esarhaddon's eunuchs.